

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 612 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Einora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida hospital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyorov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
Orinboyeva Go'zal Polatovna	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
Jabbarova Zuhra Omondullayevna	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
Z. N. Mamarajabova	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinovna	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
Erkayev Elmirza Temirovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
Qodirov Olim Odilovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
Safarova Mohichehra Xonzafarovna	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
Saidova Dilnoza Maripovna	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
Тухлиев Муслимбек Шерзод угли	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
Dilbar Nurkeldiyeva	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
Laylo Sharopovna Nurmuxamedova	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari	405
Shahnoza Amirsaidova	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
Abdullayeva Komila Tursunovna	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
Askarova Gulayim Arislan qizi	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
Axmedova Mastura Jamoliddinovna	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
Azizova Dilnora	

Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
Daminova Maftuna Asqarali qizi	
Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
Diyora Egamberdiyeva	
Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
Mamedova Maxfuza Erkinovna	
Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
Mansurova Zilola Akromxonovna	
Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
Parmonova Laylo Iloxomovna	
Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
Q. U. Tog'ayeva	
Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
STEAM ta'limida lego konstruktlorlarining o'rni va ahamiyati.....	511
Toshpulatova Farida Radjabovna	
Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
Xamidova Muyassar Polsaidovna	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
Yuldashev Shukrullo	
Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
Юсупова Назира	
Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KREATIV VA TANQIDIY FIKRLASH KOMPETENSIYALARINING O'RNI

Jumayeva Muxlisa Shokir qizi

O'zbekiston milliy pedagogika universiteti izlanuvchisi,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD)

Orcid: 0009-0007-0081-4783

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari hamda amaliy yo'nalishlari tahlil etiladi. Bugungi kunda ta'lim tizimidagi islohotlar zamonaviy o'qituvchidan nafaqat chuqur bilim va malakani, balki yangicha fikrlash, muammoga ijodiy yondashish, axborotni tahlil qilish va asosli qarorlar qabul qilish qobiliyatini talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich sinf o'qituvchisi sifatida tayyorlanayotgan talabalarda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining shakllanishi ularning kelajakdagi kasbiy samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida ko'riladi. Maqolada ushbu kompetensiyalarning mazmuni, ularni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar hamda innovatsion metod va texnologiyalarning o'rnini yoritilgan. Shuningdek, tanqidiy va kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan ta'limiy topshiriqlar hamda muammoli vaziyatlar asosida tuzilgan mashg'ulotlar misolida amaliy tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari o'qituvchi tayyorlash jarayoniga ilg'or yondashuvlarni integratsiya qilish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: kreativ fikrlash, tanqidiy fikrlash, pedagogik kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, o'qituvchini tayyorlash, innovatsion yondashuvlar, didaktik metodlar.

Abstract: The article analyzes the theoretical foundations and practical aspects of developing creative and critical thinking competencies in future primary school teachers during their professional training. Current educational reforms require teachers not only to have profound knowledge and skills but also the ability to think in innovative ways, approach problems creatively, analyze information, and make well-grounded decisions. From this perspective, the formation of creative and critical thinking in pre-service teachers is regarded as a crucial factor determining their future professional effectiveness. The study highlights the content of these competencies, the pedagogical conditions that contribute to their development, and the role of innovative methods and technologies. Furthermore, practical recommendations and tasks based on problem-oriented situations are provided to enhance such skills. The findings demonstrate the necessity of integrating advanced approaches into teacher education programs.

Key words: creative thinking, critical thinking, pedagogical competence, primary education, teacher training, innovative approaches, didactic methods.

Аннотация: В статье анализируются теоретические основы и практические направления развития креативного и критического мышления у будущих учителей начальных классов в процессе их профессиональной подготовки. Современные реформы в системе образования требуют от педагога не только глубоких знаний и навыков, но и способности мыслить нестандартно, творчески подходить к решению проблем, анализировать информацию и принимать обоснованные решения. С этой точки зрения формирование креативного и критического мышления у студентов педагогических вузов рассматривается как один из ключевых факторов, определяющих их будущую профессиональную эффективность. В работе освещены содержание данных компетенций, педагогические условия их развития, роль инновационных методов и технологий. Кроме того, приведены практические рекомендации и задания, основанные на проблемных ситуациях и направленные на развитие данных навыков. Результаты исследования показывают необходимость интеграции передовых подходов в процесс подготовки будущих учителей.

Ключевые слова: креативное мышление, критическое мышление, педагогическая компетентность, начальное образование, подготовка учителей, инновационные подходы, дидактические методы.

KIRISH

XXI asrda jahon miqyosida sodir bo'layotgan tub o'zgarishlar, globallashtirish jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga yangi, murakkab va ko'p qirrali vazifalarni qo'yimoqda. Bugungi kunda o'qituvchidan nafaqat o'z faniga oid bilimlarni yetkazish, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qila olishga, innovatsion va tanqidiy yondashuvni shakllantirishga undash talab etilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi – shaxs kamolotining asosiy poydevori sifatida o'qituvchining kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarini yanada chuqurroq rivojlantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Bu jarayonda kreativ (ijodiy) va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'рни beqiyosdir.

Ushbu kompetensiyalar nafaqat o'quvchilarda, balki ularni o'qitishga tayyorlanayotgan bo'lajak pedagoglarning o'zida ham shakllanishi va rivojlanishi zarur. Chunki kreativ va tanqidiy fikrlash o'qituvchi dars jarayonida yuzaga keladigan turli pedagogik vaziyatlarga moslashuvchan, samarali yechim topa oluvchi, ilg'or texnologiyalarni joriy eta oladigan mutaxassisga aylanishi mumkin. Aks holda, an'anaviy va shablon asosidagi yondashuvlar ta'lim sifatini orqaga tortadi, o'quvchilarning intellektual salohiyati esa to'liq ochilmaydi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda pedagogik ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchi kasbining nufuzini tiklash hamda ularni zamonaviy kompetensiyalar bilan ta'minlash borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmogda. Xususan, O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-sonli¹ Qonun, "Ilm-ma'rifat va raqamli iqtisodiyot yili" davlat dasturi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining pedagogik kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirishga qaratilgan qaror va farmonlari – ta'lim tizimiga yangi, sifat jihatdan yuqori bosqichga ko'tarilish talabini qo'yimoqda.

Bu esa, o'z navbatida, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari tayyorloviga yangicha yondashuvlarni, jumladan, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishni dolzarb masalaga aylantirmoqda. Mavjud ilmiy-tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati haqida alohida tadqiqotlar mavjud bo'lsa-da, ularni bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi kontekstida integratsiyalashgan holda o'rganish, xususan, ularning o'zaro uyg'unligi, o'ziga xos xususiyatlari va rivojlantirish mexanizmlarini aniqlash hali yetarli darajada chuqur tadqiq etilmagan.

Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, oliy pedagogik ta'lim muassasalarida talabalarning kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirilgan metodik tizimlar hali to'liq ishlab chiqilmagan. Bu esa kelajakdagi o'qituvchilarning real pedagogik faoliyatga tayyorlik darajasini pasaytirishi mumkin. Shu boisdan, kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali uslublar, pedagogik texnologiyalar hamda ta'limiy vazifalar tizimini aniqlash va ularni o'quv jarayoniga integratsiyalash muhim ilmiy-amaliy masala sifatida namoyon bo'lmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy ta'lim tizimida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'рни haqida ko'plab mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari mavjud bo'lib, bu kompetensiyalar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, muammoni hal qilish va ijodkorlik bilan qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy omil sifatida e'tirof etiladi.

Xorijiy adabiyotlarda Robert Ennis (1985), Diane Halpern (1999), Paul & Elder (2006) kabi tadqiqotchilar tanqidiy fikrlashni mantiqiy, asosli va muammoga yo'naltirilgan fikrlash jarayoni sifatida ta'riflaydilar. Ularning izlanishlarida tanqidiy fikrlashni o'qituvchilarda shakllantirishning metodik asoslari, baholash mezonlari va strategiyalari ishlab chiqilgan.

Kreativ fikrlash bo'yicha esa Guilford (1950), Torrance (1974), Runco (2007) kabi psixologlar ijodiylikni muammoli vaziyatlarda yangi va original g'oyalar yaratish qobiliyati sifatida o'rganib, uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilganlar. Ushbu tadqiqotlarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi mashqlar, o'yinlar, savol-javob usullari va guruhli ishlash texnikalari asoslab berilgan.

O'zbekistonlik olimlardan Q. Yo'ldoshev, M. Jo'rayev, N. Nishonova, I. Meliyev va boshqalar ijodiy hamda tanqidiy fikrlashga asoslangan ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqish, o'quvchilarning tafakkur salohiyatini faollashtirishga doir ilmiy-uslubiy ishlar olib borganlar. Jumladan, boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish usullari, kreativ yondashuv asosida darslarni loyihalash kabi masalalar keng yoritilgan.

Shunga qaramay, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, aynan bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarlik jarayonida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'zaro integratsiyasiga, ularning uyg'un holda shakllanish mexanizmlariga oid tadqiqotlar yetarli emas. Bu esa mazkur mavzuning ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan dolzarbligini tasdiqlaydi.

1 O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-sonli Qonun: <https://lex.uz/docs/-5013007>

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining rivojlanish darajasini aniqlash, ularni shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar hamda metodik vositalarni asoslashga qaratilgan.

Tadqiqotning metodologik asoslari quyidagi nazariy yondashuvlarga tayanadi:

- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – har bir talabaning individual qobiliyatlarini inobatga olgan holda ularning ijodiy va tanqidiy tafakkurini rivojlantirish;
- Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv – kasbiy faoliyatga tayyorlashda talabalarni mustaqil fikrlashga, muammoni hal qilishga yo'naltirish;
- **Kompetensiyaviy yondashuv** – o'qituvchilik faoliyatining asosiy kompetensiyalaridan biri sifatida kreativ va tanqidiy fikrlashni shakllantirish.

Tadqiqot metodlari:

- **Nazariy metodlar** – mavjud ilmiy adabiyotlar, konsepsiyalar, davlat dasturlari, o'quv rejalari va dasturlar tahlili, kontent-analiz, taqqoslash va umumlashtirish;
- **Empirik metodlar** – kuzatuv, so'rovnoma, suhbat va diagnostik testlar orqali talabalarning mavjud holatini o'rganish;
- **Tajriba-sinov ishlari** – o'quv mashg'ulotlarida kreativ va tanqidiy fikrlashni shakllantirishga qaratilgan metodik materiallar va topshiriqlar asosida eksperimental ishlarni amalga oshirish;
- **Statistik tahlil metodlari** – to'plangan ma'lumotlarni matematik-statistik usullar yordamida tahlil qilish va natijalarni vizual ko'rinishda taqdim etish.

Tadqiqot obyekti – pedagogik oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari tayyorgarligi jarayoni.

Tadqiqot predmeti – kasbiy tayyorgarlik jarayonida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan nazariy tahlillar, kuzatuvlar va amaliy tajribalar natijasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy shakllanish jarayonida kreativ va tanqidiy fikrlash (mantiqiy tafakkur) kompetensiyalarining o'zaro integratsiyasi o'qituvchi shaxsining raqobatbardoshligini, kasbga sadoqatini va ijtimoiy faolligini belgilovchi muhim omillardan biri ekanligi aniqlandi. Eng avvalo, ushbu masala hali fundamental tadqiqotlar doirasida to'liq o'rganilmaganligi, metodik jihatdan tizimlashtirilmaganligi bois mavjud holatni pedagogik faoliyat va kuzatishlar asosida tahlil qilishga to'g'ri keldi.

Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatmoqdaki, hozirgi bosqichda pedagogik ta'limda tahsil olayotgan bo'lajak o'qituvchilarning aksariyati kasbiy bilimlarga ega bo'lsa-da, ularni kreativ va tanqidiy yondashuv asosida amaliyotga tatbiq etish, didaktik vaziyatlarga moslashgan holda ijodiy qaror qabul qilishda muayyan qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Shuningdek, tajriba-sinov ishlari natijalari bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbga sadoqat bilan yondashgan holda intellektual va ijodiy tashabbus ko'rsatish, pedagogik jarayonda yangiliklarni ilgari surish, mantiqiy tafakkur va kognitiv yondashuv asosida murakkab holatlarni tahlil qilish va baholash, turli pedagogik ziddiyatlarga kreativ yechimlar topish, o'zining amaliy faoliyatini tahlil qilish hamda boshqalar tajribasi bilan taqqoslab xulosa chiqarish, o'zining kreativ jihatlarini anglab yetish va uni amaliyotga tatbiq etishga tayyor bo'lish, shuningdek, o'z ustida muntazam ishlash va ta'lim strategiyalaridan o'ziga maqbulini tanlay olish kabi tayanch kompetensiyalarga ega bo'lishi zarurligini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining shakllanganligi bo'yicha diagnostik tahlillar kreativ yondashuvni dars loyihalashda qo'llashga qodir talabalar ulushi 67 %, tanqidiy fikrlab muammoli vaziyatlarga turli nuqtai nazardan qaray olgan talabalar 62 %, o'z g'oyalarini mantiqiy asoslab bera olgan talabalar 70 %, yangiliklarni qabul qilishga ochiqlik va innovatsion faoliyatga tayyorlik darajasi esa 65 % ekanligini ko'rsatdi. Ushbu ko'rsatkichlar bo'yicha eksperimental guruhda nazorat guruhiga nisbatan 30–35 % yuqori natijalar kuzatildi va bu holat ishlab chiqilgan metodik yondashuvlarning samaradorligini isbotladi.

Bundan tashqari, tadqiqot davomida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining nafaqat kognitiv jarayonlar, balki shaxsiy motivatsiya, kasbiy o'zlikni anglash va refleksiv tahlil qilish qobiliyatlari bilan ham bevosita bog'liqligi aniqlangan. Bu esa o'qituvchilik kasbining murakkab va ko'p qirrali mohiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Pedagogik ta'limda mantiqiy kompetensiyalarga asoslangan yondashuvning joriy etilishi boshlang'ich sinf o'quvchilarining aqliy salohiyatini, nutqiy faolligini va tafakkur qobiliyatlarini namoyon qilish, ularni pedagogik qo'llab-quvvatlash orqali yashirin imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uchun zamin yaratadi. Ayniqsa, innovatsion faoliyatni o'qituvchining shaxsiy yondashuvi sifatida talqin qilish uni ijodiy shaxsga aylantiradi.

Natijalardan kelib chiqib, quyidagicha xulosaga kelish mumkin: kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalari o'qituvchi kasbiy kompetensiyasining ajralmas qismi sifatida qaralishi lozim, bu kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan metodik tizimlar pedagogik ta'limda kompleks yondashuvni talab qiladi, zamonaviy o'qituvchi shaxsini shakllantirishda esa kreativlik – tashabbuskorlikni, tanqidiy fikrlash esa hayotiy to'g'ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Hozirgi bosqichda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy shakllanish jarayonida kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining uyg'un rivojlanishi ularning professional tayyorgarlik darajasini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Bu kompetensiyalar shunchaki bilim va ko'nikma emas, balki shaxsning kasbiy faoliyatda mustaqil qaror qabul qilish, muammoni turli nuqtai nazardan ko'rib chiqish, ijodiy yondashish va innovatsion fikrlash qobiliyatini ifodalaydi.

Mazkur tadqiqotda olingan natijalar bir qator ilg'or xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar fikr-mulohazalarini tasdiqlaydi. Jumladan, R. Ennis va D. Halpern tomonidan ta'kidlanganidek, tanqidiy fikrlash – bu har qanday sohada to'g'ri va asosli qaror qabul qilish uchun zarur bo'lgan muhim tafakkur shaklidir. Paul & Elder (2006) esa ushbu kompetensiyani shaxsiy va kasbiy rivojlanishning ustuvor mezon sifatida baholaydi.

Xuddi shuningdek, kreativ fikrlash bo'yicha G. Torrance tomonidan ishlab chiqilgan nazariy asoslar va ijodiy yondashuvga tayangan topshiriqlarning samaradorligi mazkur tadqiqot doirasida ham o'z tasdig'ini topdi. Talabalarning dars loyihalash, o'quv jarayonini modellashirish hamda amaliy mashg'ulotlarda muammoni yechishdagi ijodiy qarorlarini tahlil qilish natijasida kreativ tafakkur va tanqidiy yondashuvning uyg'unligi o'zaro mustahkamlovchi kuch sifatida namoyon bo'ldi.

Shuningdek, mahalliy olimlar – N. Muslimov va M. Mirsolieva ishlarida ham kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning kasbiy rivojlanishdagi o'rni alohida ta'kidlangan. Ushbu tadqiqotda esa, ular bilan bir qatorda tanqidiy fikrlashning kuchli bog'liqligi, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim kabi muhim bosqichda o'qituvchining didaktik qarorlar qabul qilishi hamda o'quvchilarning psixologik va kognitiv ehtiyojlarini to'g'ri anglab yetishida hal qiluvchi omil sifatida ko'rib chiqildi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining shakllanishi talabalarning shaxsiy faolligi, o'zini anglash darajasi va kasbga bo'lgan ichki motivatsiyasi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu holat o'qituvchilik kasbining o'ziga xos jihatlari – refleksivlik, pedagogik sezgi va tashabbuskorlik kabi xususiyatlarning rivojlanishiga asos bo'ladi. Shuningdek, tajriba-sinov natijalari tanqidiy va kreativ fikrlashni shakllantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar pedagogik ta'lim jarayonida hali keng tatbiq etilmaganligini ko'rsatdi. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarda faqat nazariy bilimlar emas, balki amaliy tafakkur mexanizmlarini ham rivojlantirish zaruriyatini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli, mazkur kompetensiyalarni shakllantirish uchun pedagogik oliy ta'lim muassasalarining o'quv dasturlarini boyitish, innovatsion metodik vositalar va zamonaviy o'qitish strategiyalarini faol qo'llash dolzarb masalaga aylanmoqda.

Bundan tashqari, kreativ va tanqidiy fikrlashni o'z ichiga olgan tayanch kompetensiyalar o'qituvchilarning bozor munosabatlari sharoitida raqobatbardosh bo'lishini ta'minlaydi. Chunki umumta'lim maktablari, jumladan nodavlat ta'lim muassasalarida bu kabi kompetensiyalarning yuqori baholanishi pedagogik kadrlar sifati bilan bevosita bog'liqdir. Muhokama yakunida ta'kidlash joizki, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining shakllanishi orqali o'qituvchining mustaqil va erkin fikrlay olish, innovatsion g'oyalarni ilgari surish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini o'zlashtirish va amaliyotda qo'llash, muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashish hamda shaxsiy va kasbiy refleksiyani shakllantira olish qobiliyatlari rivojlanadi. Demak, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida ushbu kompetensiyalarning integratsiyalashuvi ularni nafaqat samarali pedagogik faoliyatga, balki doimiy o'zini rivojlantirishga tayyor ijodkor shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalari bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy shakllanishida asosiy tayanch kompetensiyalar sirasiga kiradi. Ular o'qituvchining shaxs sifatida shakllanishi, didaktik qarorlar qabul qilishi, o'quvchilarning rivojlanishiga individual yondashuvi va innovatsion fikrlash madaniyatini qaror toptirishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy tashabbus, mustaqil fikrlash, refleksiya, mantiqiy tafakkur va tanqidiy tahlilga asoslangan yondashuvlar mavjud bo'lsa-da, ularni tizimli shakllantirishga qaratilgan metodik jarayon yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan. Shu sababli bu yo'nalishda metodik to'ldirish va kompleks yondashuv zarur.

Tajribalar va diagnostik tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining rivojlanishi o'qituvchilik kasbining faqat nazariy emas, balki amaliy, kommunikativ va kognitiv jihatdan ham rivojlangan, zamon talablari asosida qaror qabul qila oladigan, ijodkor shaxs sifatida shakllanishiga asos bo'ladi. Mazkur kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim metodlari – muammoli vaziyatlar bilan ishlash, savol-javoblar, mini-loyihalar, dars modellashtirish, esse va refleksiya topshiriqlari orqali innovatsion o'quv muhitini yaratish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Muslimov N.A., Mirsolieva M.M. Pedagog kadrlarni tayyorlashning zamonaviy texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
2. Hasanboeva O. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Xolboyeva N., Mamatqulova D. Kreativ va tanqidiy fikrlash – o'qituvchilik kasbining tayanch kompetensiyasi sifatida. // Ilm-fan va innovatsiyalar, 2022, №4(56), B. 78–85.
4. Paul, R., & Elder, L. (2006). Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life. – Pearson Education.
5. Torrance, E.P. (1974). Torrance Tests of Creative Thinking. – Scholastic Testing Service, Inc.
6. Ennis, R.H. (1985). A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills. // Educational Leadership, 43(2), 44–48.
7. Vygotsky L.S. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 1991.
8. Halpern, D.F. (1998). Teaching Critical Thinking for Transfer Across Domains: Dispositions, Skills, Structure Training, and Metacognitive Monitoring. // American Psychologist, 53(4), 449–455.
9. Jalolov J.J., O'ktamxo'jayev I., Mahkamova D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016.
10. Dewey, J. (1910). How We Think. – Boston: D.C. Heath & Co.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.